COLOCVIU STRATEGIC

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr. 5 (XXXVI)
Iulie 2005

CONFRUNTĂRILE ASIMETRICE ŞI TERORISMUL

General-maior Florian PINȚĂ

CONCLUZII

- Mediul actual de securitate este caracterizat printr-un grad ridicat de instabilitate şi imprevizibilitate şi de creşterea libertății de acțiune a actorilor regionali (statali şi nonstatali).
- În prezent, există o competiție recunoscută între singura superputere mondială, SUA, şi puterile regionale şi între toate acestea şi noii actori nonstatali (organizații teroriste, rețele ale crimei organizate, grupuri radical-extremiste, bazate pe ideologii etnice sau religioase etc.), ceea ce generează un spectru larg de riscuri la adresa securității regionale şi globale.
- Riscurile neconvenționale (asimetrice) cuprind acele strategii sau acțiuni deliberat îndreptate împotriva intereselor uni stat, care folosesc procedee diferite de luptă clasică, la care se adaugă crima organizată, traficul de droguri, arme şi materiale strategice, migrația ilegală.
- Confruntarea asimetrică reprezintă un conflict deviat de la regulile de forțe şi se bazează mai puțin pe ideea unor confruntări de mare amploare şi mai multe pe aşa-numitul concept de conflict de mică intensitate.

1. *Confruntarea asimetrică*

1.1. Proiecții conceptuale

Mediul actual de securitate este caracterizat printr-un grad ridicat de instabilitate şi imprevizibilitate, de redefinirea relațiilor dintre marile puteri şi de creşterea libertății de acțiune a actorilor regionali (statali şi nonstatali).

În prezent, nu există state, alianțe sau coaliții inamice. Există, însă, o competiție recunoscută între singura superputere mondială, SUA, şi puterile regionale, pe de o parte şi între toate acestea şi noii actori nonstatali (organizații teroriste, rețele ale crimei organizate, grupuri radical-extremiste, bazate pe ideologii etnice sau religioase etc.), care generează un spectru larg de riscuri la adresa securității statelor şi a stabilității regionale şi globale.

Aceste riscuri neconvenționale - asimetrice - cuprind, aşa cum sunt prezentate şi în Strategia Militară a României, acele strategii sau acțiuni deliberat îndreptate împotriva intereselor unui stat, care folosesc procedee diferite de lupta clasică, vizând atacarea punctelor vulnerabile ale societății civile, dar care pot afecta direct sau indirect şi forțele armate: expansiunea rețelelor şi activităților teroriste, proliferarea şi diseminarea necontrolată a tehnologiilor şi materialelor nucleare, a mijloacelor de distrugere în masă, a armamentelor şi a altor mijloace letale neconvenționale, agresiunea informațională.

La acestea se adaugă şi o serie de alte riscuri transnaționale: acțiunile unor grupuri care promovează separatismul sau extremismul, care îşi au originea în disputele inter-etnice, în rivalitățile religioase şi încălcarea drepturilor omului, crima organizată, traficul ilegal de droguri, arme şi de materiale strategice, migrația ilegală.

Luând în considerație această tipologie a noilor riscurilor, se poate defini confruntarea asimetrică - supranumită de unii specialişti militari un război din generația a patra - drept un conflict deviat de la regulile şi normele războiului clasic, sau o angajare indirectă a adversarului pentru a contrabalansa diferențele (decalajul) de forțe, care se bazează mai puțin pe ideea unor confruntări de mare amploare şi mai mult pe aşa numitul concept de conflict de mică intensitate.

De asemenea, se poate înțelege că un „război fără fair play”, care presupune întrebuințarea personalului, tehnologiilor, armamentului etc., într-un mod imprevizibil pentru adversar, în scopul surprinderii acestuia atât la nivel tactic-operativ, cât şi strategic. Ideea de câmp de luptă tradițional, situat de regulă în afara aglomerațiilor urbane, în

care se confruntă armate profesioniste, devine caducă, fiind înlocuită de un spaţiu de confruntare fluid şi fără limite strict conturate.

1.2. Evoluţia diacronică a confruntărilor asimetrice

Acest tip de confruntare nu reprezintă o noutate în spectrul tipurilor de confruntări. Întotdeauna adversarii s-au străduit să evite angajarea directă a altui adversar, în principiu mai puternic, încercând, în acelaşi timp, să-şi proiecteze forţa asupra punctelor slabe ale celuilalt. Elementul de noutate este adus de schimbarea raporturilor dintre conflictul convenţional şi conflictul asimetric. Dacă până la al doilea Război Mondial, nu se putea vorbi de un conflict asimetric, ci de lovitura asimetrică - o tactică întrebuinţată în cadrul conflictului militar convenţional, pentru atingerea unor scopuri în cadrul unei operaţii militare, după anii '70 asimetria, în diferitele confruntări, s-a impus ca o caracteristică de bază, detaşându-se clar de conflictul clasic, convenţional.

Majoritatea conflictelor actuale, din diferite zone ale lumii, au acest caracter asimetric.

Exemple, în acest sens, fără o ordine strict cronologică: conflictul ruso-cecen; războiul împotriva reţelelor de droguri din Columbia şi Mexic; conflictul georgiano-abhaz; campania antiteroristă - Operaţiunea Enduring Freedom; conflictul israeliano-palestinian.

În orice caz, experţii militari au remarcat de ani buni faptul că forţele de rezistenţă din multe zone, precum Cecenia, duc un alt fel de război, în care apărătorii aplică propriile tactici de luptă, total diferite de ale adversarului şi încălcă orice principii şi norme tactice tradiţionale. Termenul de confruntare - conflict - asimetrică a apărut la începutul anilor '90, care presupunea ca forţe relativ mici, echipate uşor, să atace punctele slabe ale unui adversar mult mai puternic, prin mijloace, tactice „neortodoxe".

2. Relaţia dintre terorism şi confruntările asimetrice. O perspectivă determinativă şi factuală

Terorismul reprezintă ansamblul acţiunilor şi ameninţărilor credibile cu acţiuni violente, angajate premeditat de către indivizi sau structuri sociale, motivate de o ideologie radical ostilă faţă de alte entităţi şi voinţa de a acţiona împotriva lor prin modalităţi extreme şi sunt derulate în afara stării de război sau în afara ariei de aplicabilitate a legilor războiului. Aceste acţiuni au ca ţinte directe indivizi, colectivităţi şi elemente de infrastructură importante pentru susţinerea vieţii sociale şi îşi propun, în mod deliberat, diseminarea pe scară largă a unor stări de anxietate, nesiguranţă, teamă şi panică, urmărind să inducă percepţia scopurilor urmărite şi să influenţeze entităţi, dincolo de indivizii direct afectaţi sau ameninţaţi.

Spectrul potenţialelor ţinte vizate direct de acţiuni teroriste este foarte larg, cuprinzând: entităţi ţintă - demnitari, militari, funcţionari de stat, etc., populaţia civilă, mediul ambiant - aerul, apa, solul, culturile agricole şi efectivele de animale, alimentele şi alte bunuri de larg consum, obiective militare sau cu utilizare militară, elemente de infrastructură (medicală, industrială, comercială, financiară - clădiri, mijloace de comunicaţii, sisteme energetice, sisteme de aprovizionare, facilităţi de comunicare în masă, sisteme informatice) şi alte obiective cu valoare simbolică - monumente şi situri istorice, obiective culturale etc.

Grupările teroriste aplică tactici multiple, care implică întrebuinţarea unor arme diverse, începând cu explozivii tradiţionali şi încheind cu arme de distrugere în masă, care, de regulă, cauzează distrugeri disproporţionate în raport cu resursele consumate în acest scop şi afectează îndeosebi populaţia civilă. Aşa cum au demonstrat evenimentele din 11 septembrie, chiar şi state puternice din punct de vedere militar şi tehnologic, precum Statele Unite, nu sunt protejate de astfel de acţiuni.

În formele sale incipiente, terorismul nu presupune în mod automat desfăşurarea unor acţiuni de răspuns de amploare însă, în formele sale extreme - terorismul strategic care, prin obiectivele vizate, afectează nemijlocit stabilitatea şi securitatea naţională, capacitatea de apărare - poate genera declanşarea unor confruntări asimetrice majore - de exemplu, operaţiunea Enduring Freedom.

Statele lumii vor deveni din ce în ce mai vulnerabile în faţa terorismului internaţional în situaţia în care nu vor fi luate măsuri ferme de eradicare a grupărilor teroriste, de blocare a surselor de finanţare şi distrugere a bazelor de antrenament. Atentatele sinucigaşe din ultimii ani au devenit din ce în ce mai frecvente şi mai violente, demonstrând că acestea sunt una din dimensiunile cele mai periculoase ale terorismului. Campaniile militare împotriva grupărilor teroriste care acţionează pe teritoriul lor naţional, declanşate de Israel şi India, precum şi campania antiteroristă internaţională sunt numai câteva exemple de confruntări asimetrice generate de activităţi teroriste.

Nu trebuie neglijată nici intensificarea activităţii grupurilor crimei organizate care, în multe cazuri, reprezintă anticamera terorismului. Grupurile criminale au câştigat teren mai ales în marile centre urbane, unde urmăresc dezvoltarea unor reţele proprii, prin care să poată controla şi desfăşura activităţi ilicite, precum traficul de arme, muniţii şi echipamente militare, materiale radioactive şi cu destinaţie nucleară, de droguri, de carne vie şi prostituţia, spălarea banilor etc.

Aceste grupuri sunt foarte interesate şi desfăşoară activităţi intense pentru diminuarea sau chiar anihilarea autorităţii puterii statale în anumite zone, în scopul de a prelua controlul total al activităţii sociale şi economice în interes propriu.

Operaţiunile împotriva reţelelor de droguri din Columbia şi Mexic sunt două exemple de confruntări asimetrice în care sunt implicate forţele armate ale statelor respective

Autorul, general-maior Florian PINŢĂ, este locţiitorul şefului Statului Major General şi doctorand în Ştiinţe Militare. A publicat numeroase lucrări şi articole, cu o tematică specifică apărării şi securităţii naţionale, regionale şi globale.

3. *Redefiniri în strategia războiului şi arta militară, în structura de forţe şi misiunile Armatei, impuse de confruntările asimetrice*

Caracteristicile principale ale noilor tipuri de conflicte sunt: -mediul extins de confruntare; caracterul asimetric; mediatizarea intensă; folosirea masivă a tehnologiilor informatice în domeniul militar; focalizarea pe infrastructuri critice - politice, economice, informaţionale etc.; strategia indirectă de acţiune; creşterea ponderii operaţiilor multinaţionale şi acţiunilor în coaliţie.

Toate acestea impun o analiză profundă şi schimbări radicale în domeniile strategiei, şi artei militare, în structura, rolul şi misiunile Forţelor Armate, precum şi în instruirea, înzestrarea şi conducerea acestora.

Reorientarea strategiei militare şi, implicit, regândirea structurii de forţe, s-a impus ca o necesitate a noilor provocări ale confruntărilor asimetrice generate nu atât de state agresoare, ci, din ce în ce mai mult, de entităţi nonstatale. Spre deosebire de state, grupările teroriste şi cele ale crimei organizate au un caracter transfrontalier, multe dintre ele acţionând la nivel global, fără a ţine cont de reguli, constrângeri de natură etică sau morală şi norme de drept internaţional.

Strategia actuală **nu** trebuie să **caute inamici**, ci să **identifice fenomene** care pot genera crize şi, implicit, destabiliza ordinea de drept sau care, necontracarate, pot pune în pericol securitatea unor state sau regiuni. De asemenea, colaborarea şi cooperarea interdepartamentală şi interministerială, în scopul contracarării acestora, trebuie focalizată nu pe actori, ci pe cauzele şi efectele potenţialelor crize. În acest context, responsabilitatea îndeplinirii unor misiuni poate fi translatată altor structuri cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale decât cele militare, cum sunt cele de ordine publică, informaţii şi siguranţă naţională, aşa cum a fost stabilit, de exemplu, în protocolul interministerial de prevenire şi combatere a terorismului aflat în curs de aprobare la CSAT.

În privinţa artei militare, se impune o regândire a principiilor şi modalităţilor de ducere a luptei.

În confruntările asimetrice, adversarul este reprezentat de indivizi sau grupuri dispersate de combatanţi, fără o logistică deosebită, dificil de identificat şi localizat, cu mare independenţă de acţiune, acţionând în medii dens populate sau zone greu accesibile, dotaţi cu arme uşoare, care aplică tactici specifice luptei de gherilă sau neconvenţionale, nefiind exclusă întrebuinţarea armelor de nimicire în masă, având, dacă nu sprijinul populaţiei, cel puţin acceptarea tacită a prezenţei lor. Într-un fel, se poate aprecia confruntarea asimetrică ca o întoarcere la războiul „tribal”, în care oricine poate fi un adversar potenţial.

Loviturile asimetrice, precum blocarea, dezarticularea, distrugerea sau diminuarea capacităţilor de organizare şi conducere ale adversarului, precum şi afectarea stării moralului acestuia, în locul angajării fizice directe tradiţionale, pot fi mult mai eficiente în înfrângerea acestuia.

Împiedicarea sau îngreunarea adversarului să obţină sprijinul populaţiei din zonă, interzicerea deplasărilor acestuia şi blocarea accesului la resurse şi media, discreditarea liderilor şi dezorganizarea relaţiilor din cadrul grupărilor îl pot forţa pe inamic să treacă în defensivă şi îi vor diminua capacităţile de ripostă.

Intoxicarea informaţională şi dezinformarea, desfăşurarea unor operaţii psihologice şi/sau informatice sunt, de asemenea, metode specifice confruntărilor asimetrice.

Probabil că, în noile confruntări asimetrice, un rol important îl va avea nu puterea armată reală, ci „puterea relativă - situaţională“, dată de viteza şi timpul de reacţie, dislocarea oportună şi în zonele potrivite a forţelor şi întrebuinţarea eficientă a condiţiilor specifice zonei de acţiune. Un adversar inferior în resurse şi sisteme de comandă-control poate contrabalansa aceste dezavantaje prin surprindere, spirit ofensiv, moral, flexibilitate în gândire şi acţiune şi o structură de forţe orientată pe misiuni.

Pe de altă parte, pentru cel aflat în ofensivă, viteza acţiunilor de luptă şi timpul pot reprezenta un dezavantaj, contrar conceptului clasic valabil în cazul luptei clasice, în câmp deschis. S-a demonstrat, în practică, faptul că superioritatea tehnologică sau abilitatea tactică a unor forţe care încercă o pătrundere forţată şi prematură într-o zonă necunoscută poate fi în avantajul forţelor apărătorului.

În acest context, România trebuie să dispună de forţe operaţionale capabile să fie dislocate oriunde pe teritoriul naţional şi în spaţiul de interes strategic, precum şi de forţe apte să desfăşoare operaţiuni de apărare a teritoriului şi să asigure suportul naţional pentru proiectarea şi desfăşurarea, în caz de necesitate, a unor forţe aliate.

Principalele elemente ale unui sistem eficace de răspuns în cazul confruntărilor asimetrice sunt: sistemul informativ (de supraveghere şi avertizare timpurie) a fi informat este primul pas în a fi pregătit; sistemul de gestionare a crizelor, care implică acţiuni de evaluare, prevenire, şi răspuns în situaţii de criză, pe teritoriul naţional; sistemul de protecţie a populaţiei şi obiectivelor politice, economice sau de infrastructură critice - posibile ţinte ale unor atacuri asimetrice.

Provocările confruntărilor asimetrice nu afectează numai înzestrarea şi structura de forţe, prin creşterea flexibilităţii, vitezei şi timpului de reacţie, aceeaşi caracteristică dinamică trebuie să se reflecte şi în proiectarea sistemelor de conducere a forţelor, de instruire şi susţinere logistică (incluzând aici şi susţinerea financiară).

Principalele orientări în acest domeniu trebuie să fie crearea de structuri de conducere, de luptă, sprijin de luptă şi logistic, mobile şi flexibile, cu o mare capacitate de dislocare, protecţie şi susţinere în teatru, cu putere de foc sporită şi apte să îndeplinească misiuni multiple, precum şi înzestrarea organismului militar cu armament şi echipamente adecvate.

Gradul de profesionalizare a personalului reprezintă un alt element important în dezvoltarea capacităţii de acţiune a armatei, în condiţiile creşterii ponderii tehnologiilor şi a sistemelor de armamente de înaltă tehnicitate şi a celor informatice.

Tipurile de structuri militare luptătoare, de sprijin de luptă şi logistice se diversifică. Pe lângă structurile de tip greu, tradiţionale, cum sunt cele de tancuri/blindate şi mecanizate, sunt tot mai necesare cele de tip uşor, cu posibilităţi de dislocare rapidă la distanţe mari, capabile să facă faţă unor adversari ce nu dispun de armament greu. Acest tip de unităţi trebuie să fie apte să contracareze eficient riscurile

neconvenţionale şi ameninţările asimetrice, specifice conflictelor viitorului.

Conducerea militară va deveni mai suplă, dispunând de date şi informaţii în timp real, iar procesul luării deciziilor va fi optimizat prin utilizarea pe scară largă a informatizării la toate nivelurile şi a transmiterii oportune a ordinelor şi dispoziţiunilor, prin sisteme de comunicaţie fiabile.

Noile concepte operaţionale trebuie să asigure: optimizarea capacităţii de manevră a trupelor, de a lovi selectiv şi precis ţinte aflate la distanţe mari, creşterea capacităţii de protecţie şi susţinere a forţelor proprii şi perfecţionarea capacităţii logistice de a sprijini lupta şi operaţia într-un ritm corespunzător, impus de necesităţile tactice, operative şi strategice.

Desfăşurarea cu succes a operaţiunilor militare într-o confruntare asimetrică, în condiţiile unor pierderi materiale şi umane reduse, concomitent cu realizarea misiunilor de luptă, impune un program-concept special de pregătire, ale cărui obiective majore se referă la:

1. Dezvoltarea unor programe de instrucţie specifice luptei de gherilă sau luptei urbane, în medii geoclimatice dificile, cu utilizarea tehnicii de vedere în infraroşu şi video, a aparaturii de radiocomunicaţii şi radiolocaţie cu acţiune apropiată, a mijloacelor de protecţie individuală - măşti de gaze şi aparate de respirat, a utilizării armamentului din dotare în medii închise sau viciate etc.

2. Dezvoltarea unor tactici, tehnici şi proceduri specifice ducerii acestor tipuri de acţiuni de luptă folosind arme combinate, letale şi nonletale.

3. Conceperea şi materializarea unor facilităţi de antrenament în acţiuni de luptă de tip urban şi alte zone cu condiţii deosebite. Acestea pot fi cazărmi, aerodromuri, porturi maritime, baze aeriene, poligoane disponibilizate şi adaptate pentru antrenamentul luptătorilor.

4. Identificarea suportului tehnic, logistic şi financiar pentru dotarea cu mijloace de luptă performante, testarea de noi echipamente şi tehnologii de luptă special concepute pentru acest tip de operaţiuni.

PROPUNERI

- Reorientarea strategiei militare şi artei militare şi, implicit, regândirea structurii, rolului şi misiunilor Forţelor Armate, ca necesitate a noilor provocări ale confruntărilor asimetrice generate nu atât de state agresoare, ci, din ce în ce mai mult, de entităţi nonstatale.
- Regândirea principiilor şi modalităţilor de ducere a luptei.
- Colaborarea şi cooperarea interdepartamentală şi interministerială, în scopul contracarării efectelor riscurilor de tip asimetric, trebuie focalizată nu pe actori, ci pe cauzele şi efectele potenţialelor crize.
- Operaţionalizarea forţelor armate, astfel încât acestea să fie dislocabile oriunde pe teritoriul naţional şi în spaţiul de interes strategic, apte să desfăşoare operaţiuni de apărare a teritoriului şi să asigure suportul naţional pentru proiectarea şi desfăşurarea, în caz de necesitate, a unor forţe aliate.
- Construirea unui sistem eficace de răspuns în cazul confruntărilor asimetrice, ale cărui elemente principale sunt:
  - Sistemul informativ (de supraveghere şi avertizare timpurie) – a fi informat este primul pas în a fi pregătit;
  - Sistemul de gestionare a crizelor care implică acţiuni de evaluare, prevenire şi răspuns în situaţii de criză, pe teritoriul naţional;
  - Sistemul de protecţie a populaţiei şi obiectivelor politice, economice sau de infrastructură critice – posibile ţinte ale unor atacuri asimetrice.

COLOCVIU STRATEGIC este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiinţifică, conferinţelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalităţi de marcă din armată şi societate, din ţară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei Universităţii Naţionale de Apărare
Tehnoredactare computerizată: Marioara BĂJENARU
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1582-6511; B: 14109/799

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 410.52.20, Fax 410.03.64
e-mail: cssas@unap.ro
web: www.unap.ro